

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

HBYS Programı

**Hukuk Başlangıcı
Dersleri**

***HUKUK
İLE İLGİLİ
TEMEL KAVRAMLAR***

Hukuki İşlemler

Hukuki İşlem Kavramı

- Hukuki işlemler, kişilerin hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarıdır. Daha geniş bir ifadeyle, hukuki işlemler, bir veya birden fazla kişinin, hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içinde hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarıdır.
- Hukuki işlem kavramı, hukuki eylem kavramından farklıdır.

Hukuki İşlemin Unsurları

- Hukuki işlemin üç unsuru vardır; bunlar:
 1. Kurucu Unsurlar
 2. Geçerlik Unsurları
 3. Etkinlik Unsurları

Hukuki İşlemin Kurucu Unsurları

- Hukuki işlemin iki kurucu unsuru vardır. Bunlar, irade açıklaması ve iradenin yönelmiş olduğu hukuki sonuçtur.
- (1) İrade Açıklaması: İrade açıklaması, bir kişinin bir hakkı veya bir hukuki ilişkiyi kurma, değiştirme veya ortadan kaldırmaya yönelik iradesini dış dünyaya açıklaması veya bildirmesidir. İrade açıklaması, açık (sarih) olabileceği gibi, üstü kapalı (zımni) da olabilir. Bir kimse iradesini, şüpheye mahal vermeyecek bir biçimde sözle, yazıyla yahut bir hareketle açıklarsa açık irade beyanında söz edilir. Buna karşılık, irade beyanı kişinin hareket tarzından, genel davranışından çıkarılabiliyorsa kapalı (zımni) irade beyanından bahsedilir. Örneğin, sipariş vermediği halde kendisine gelen kitabı açıp okuyan, önemli yerlerini çizen kişinin bu davranışı kitabı kabul ettiği anlamına gelir.
- (2) İradenin Yönelmiş Olduğu Hukuki Sonuç: İrade beyanı sözlü olabileceği gibi yazılı da olabilir. Diğer bir deyişle, hukuki bir sonuca yönelmiş olan irade beyanının sonuç doğurabilmesi için onun belli bir şekle bürünmüş olması kural olarak şart değildir. Ancak, bazı hukuki işlemlerin sonuç doğurabilmesi için irade açıklamasının belli şekillerde yapılması gerekir. Örneğin, taşınmaz satımına ilişkin irade beyanının resmi şekilde tespit edilmiş olması gerekir.

Hukuki İşlemin Geçerlik Unsurları

- Hukuki işlemler iradenin açıklanması ve bu iradenin belli bir hukuki sonuca yönelmesi ile kurulmuş olur. Ancak bu şartların gerçekleşmesi hukuki işlemin kurulması için yeterli ise de onun geçerliliği için yeterli değildir.
 1. Her şeyden önce hukuki işlem yapan kimsenin hukuki işlem yapabilme ehliyetine sahip olması gerekir.
 2. İkinci olarak, hukuki işlem, hukuk düzeninin emredici hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir.
 3. Hukuka, ahlaka aykırı bir sonuca yönelen, kişilik haklarına aykırı olan, imkânsız bir edimi içeren ve muvazaalı olan işlemler de geçerli değildir (MK. m. 23, Bk. m. 18, 19, 20). Bununla birlikte, irade beyanının hata, hile ve tehdit ile sakatlandığı durumlarda hukuki işlem iptal edilebilir (Bk. m. 23, 28, 29).

Hukuki İşlemin Etkinlik Unsurları

- Hukuki işlemin etkinlik unsurları, hukuki işlemlerin kuruluşuyla ilgili olmayıp, hukuki işlemin sonuç doğurması için gerekli olan şart ve unsurlardır.
- Bu unsurlara örnek olarak kanunî temsilcinin icazet vermesi gösterilebilir. TMK m. 451'e göre, küçük veya kısıtlının yaptığı işlem, kanunî mümessili izin verinceye kadar askıdadır. İcazet verirse hüküm ve sonuçlarını doğurur. Aksi takdirde hüküm ve sonuç doğurmaz. Aynı şekilde ölüme bağlı tasarrufların hüküm ve sonuç doğurabilmesi ölüm olayının gerçekleşmesine bağlıdır..

Hukuki İşlemin Sakatlığı ve Türleri

- İrade ile beyan (açıklama) bazen birbirine uymaz. Bu uygunsuzluk isteyerek meydana getirilebileceği gibi, bazen de istemeden meydana gelebilir.
- İşte bu gibi durumlarda irade beyanının sakatlığından, hukuki işlemin sakatlığından söz edilir.

İrade ile Beyan Arasındaki Kasıtlı Uyumsuzluk

- İrade ile beyan arasındaki uyumsuzluk tek taraflı veya iki taraflı olabilir.
- İrade ile onun açıklanması arasındaki uyumsuzluk iki taraflı olduğu takdirde muvazaa, tek taraflı olduğu takdirde ise zihnî (gizli) kayıt ve latife beyanı (şaka) olmak söz konusu olur.

Muvazaa kavramı ve türleri

- Muvazaa, iki tarafın iradesiyle beyanları arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk halidir. Burada üçüncü kişileri aldatmak veya hataya düşürmek kastı söz konusudur.
 - Muvazaa kendi arasında, mutlak muvazaa ve nisbi muvazaa olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
1. Mutlak Muvazaa :Taraflar gerçekte hiçbir hukuki işlem yapmayı düşünmedikleri halde, sırf üçüncü kişileri aldatmak amacıyla bir işlem yapmış gibi görünmek için o işlemi yapmalarıdır. İcra takibinden alacaklılardan mal kaçırmak kastıyla mallarını üçüncü bir kişiye devrinde mutlak muvazaa vardır. Çünkü kişinin gerçek amacı mallarını devir değil, icra takibinden kurtulmaktır. Mutlak muvazaalı işlem geçersizdir.
 2. Nisbi Muvazaa : Nisbî muvazaada ise mutlak muvazaanın aksine iki işlem bulunmaktadır. Bunlardan biri görünüşteki işlem, diğeri ise gizli işlemdir. Burada taraflar, gerçekte yapmak istedikleri bir işlemi, üçüncü kişilerin öğrenmesini engellemek için başka bir işlemin arkasına gizlemektedirler. Çocuklarından birisini daha çok seven babanın gerçekte bağışladığı daireyi tapuda satış göstermesinden nisbî muvazaa söz konusudur.Nisbî muvazaa hallerinde, görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradesine uygun olmadığı için geçersizdir (BK. m. 18).Gizli işlemin geçerliliği ise şekle bağlı olup olmamasına göre değişmektedir. Şekle tabi değilse geçerlidir. Şekle tabi olup, şekil şartına uyulmuşsa geçerli, uyulmamışsa geçerli değildir.

2. Zihnî (Gizli) Kayıt

- Zihnî kayıt, adından da anlaşılacağı üzere, bir kimsenin beyanda bulunduğu şeyi içinden istememesidir.
- Örneğin, bir açık artırmada kişinin hiç niyeti olmadığı halde elini kaldırarak açık artırmaya katılması durumunda zihnî kayıt vardır.
- Zihnî kayıt, yapılan beyanın hüküm doğurmasını engellemez. Ancak karşı taraf durumu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa irade beyanı hüküm ve sonuç doğurmaz.

Latife (Şaka) Beyanı

- Burada kişi, ciddiye alınmayacağı kastıyla yani şakadan bir beyanda bulunmaktadır.
- Örneğin, öğretmenin derste bağışlama sözleşmesini anlatırken, altın saatini öğrencilerden birine bağışladığını söylemesinde latife beyanı söz konusudur.
- Karşı tarafça anlaşılması gereken bu tür beyanlar hukuki sonuç doğurmaz.

İrade ile Beyan Arasında İstenmeden Meydana Gelen Uyumsuzluklar

- İrade ile onun açıklanması arasındaki uygunsuzluklar her zaman yukarıdaki gibi istenerek meydana gelmeyebilir. Bazı durumlarda istenmeden de meydana gelebilir. Bunlar, hata, hile ve tehdit durumlarıdır. Bütün bu hallerde irade ile beyan arasında bir uygunsuzluk olup, irade beyanı sakattır.
- İrade beyanının sakat olması durumunda kural sahibini bağlamamasıdır. İradesi hata, hile veya tehdit ile sakatlanan kişi hukuki işlemi iptal ettirebilir.
- a) Hata: Hata, gerçek hakkındaki bilinçli olmayan bilgisizlik veya yanlış bilgiyi ifade etmektir. Örneğin, normal bir halıyı Sivas halısı zannetmek.
- b) Hile: Hile, bir kimsenin bir olay hakkında yanlış kanaat edinmesine bilerek sebebiyet vermektir. Örneğin, normal bir halıyı Sivas halısı gibi göstererek satma durumunda hile söz konudur.
- c) Tehdit (İkrah): Burada ise, bir kimseyi yapmak istemediği bir irade beyanını yapmaya zorlama vardır. Örneğin, kişiye kafasına tabanca dayamak suretiyle senet imzalatılması durumunda tehdit vardır.

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

